

зумовлене сучасними реаліями. Частково подолати її допомагають методи, що передбачають активну взаємодію учасників освітнього процесу.

Література

1. Бадер С. О. Класифікація цінностей та ціннісно-сміслових орієнтацій особистості. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14, Т. 1. С. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-14-1-3>

2. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : Соціологія. 2013. Т. 225, Вип. 213. С. 27–30.

3. Потуй Ю. П. Професійні цінності: сутність і роль у формуванні особистості сучасного фахівця. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33. С. 331–337.

4. Salveron R. What Are Professional Values? (With 15+ Examples). URL: <https://upjourney.com/what-are-professional-values>

5. Tagare D., Janakiraman S., Exter M., Duan S., Sabin M., Tavakoli J. Dispositions that Computing Professionals Value in the Workplace: Systematic Literature Review and Interviews with Professionals. *Proceedings of the 2023 ACM Conference on International Computing Education Research (ICER '23)*. 2023. Vol. 1. P. 270–283. DOI: <https://doi.org/10.1145/3568813.3600118>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-348-7-16>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Лопуга О. І.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології*

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Духовність – найвищий стан свідомості особистості і суспільства, який орієнтує на загальнозначимі цінності. Біологічно людині дається тільки організм в який закладено визначені функції, задатки, тощо.

І саме в процесі життєдіяльності людина формується як культурно-історична істота. Людське дитя, яке виросло поза людським спілкуванням, не зможе стати людиною не дивлячись на всі свої фізичні дані. Чим більше духовності в людині, тим вище вона стоїть в людському суспільстві.

Духовна культура особистості у реальному соціокультурному вимірі найбільш всебічно репрезентується системою цінностей, на основі якої її представники визначають власні сенсожиттєві пріоритети та способи життєдіяльності. Цінності ми розуміємо як особистісно значимі для людей духовні об'єкти, які визначають їх морально-ціннісні орієнтації. Для стабільного і успішного розвитку соціуму, навіть його безпеки і виживання необхідне збереження і постійне відновлення системи духовно-культурних цінностей, які складають ціннісний смисл людського буття. Саме на основі цінностей відбувається процес соціалізації, тобто процес засвоєння індивідом зразків поведінки та норм, які дозволяють йому успішно адаптуватися до життя в суспільстві. Засвоєння духовних цінностей є основою первинної соціалізації, тобто перетворення індивіда у зрілу особистість.

Як вказує український дослідник К. А. Гайдукевич, «категорія духовності нероздільна з поняттям цінності, що конкретизує соціально-історичне значення явищ культури для суспільства і людини та становить важливий фактор соціальної регуляції поведінки особи. Культурні цінності, виявляючи позитивний або негативний зміст явищ та об'єктів дійсності, окреслюють межі добра і зла, прекрасного і потворного, ідеального і негідного та визначають відповідність вчинків людей потребам суспільства» [1, с. 6].

Саме ХХІ століття викликало нові цінності, нове бачення на людину, пріоритет свободи особистості, а не соціальної рівності, заміну колективного «ми» на особисте «я», де людська особистість на першому плані.

Тільки сформованість духовної культури дає можливість підростаючому поколінню подолати прірву між світом духовних цінностей і сферою матеріалістично-утилітарного відчуження.

Глобальні зміни торкаються всіх областей життя – від повсюдного поширення інформаційних технологій і генної інженерії до трансформації духовної культури й морально-етичних принципів. Глобалізація представляє собою всесвітню інтеграцію й уніфікацію у всіх сферах буття людини та соціуму. Одним з аспектів глобалізаційних процесів є руйнування духовно-моральних цінностей, що розглядається як закономірний процес формування постіндустріального суспільства, одним з вимірів якого є вихід за межі традиційних цінностей. У реальності цей процес постає як перевищення швидкості зміни

навколишнього світу можливостей трансформаційно-адаптаційних змін свідомості та духовного світу загалом людей. Криза моральних засад виступає як прояв нездатності суспільства та людини до адекватної духовної відповіді на швидкоплинні глобально-цивілізаційні зміни постіндустріального зразка. Відповідно замість духовного зростання постсучасна цивілізація пропонує людині економічний прагматизм, викорінювання гуманітарних витоків буття і культури, примітивізацію та уніфікацію свідомості та поведінки.

Українське суспільство зараз переживає кризовий стан і люди, які пережили окупацію чи живуть в ній, живуть в умовах війни, перебувають в екзистенційній напрузі і проходить переоцінка важливих ціннісних констант таких як «свобода», «щастя», «мир», «життя» тощо, вони набули нового звучання, іншої екзистенційної цінності в соціумі, яке знаходиться у ситуації «умовного життя». Ситуацію «умовного життя», яка стала важливим ціннісно-смісловим орієнтиром сучасного українського суспільства, описав у своїй книзі «Людина у пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі» В. Франкл, де розповів про перебування у німецькому концтаборі людей, які переосмислювали життя «... ця духовна свобода, яку неможливо відібрати, робила життя змістовним і цілеспрямованим» [2, с. 80]. В сьогоденних умовах проходить переоцінка цінностей, людина усвідомила сенс життя, усвідомила, що матеріальні блага є ніщо в порівнянні з цінністю життя, а цінність свобода – така дорога, вона завойовується людськими життями.

В українському суспільстві пройшло переосмислення до своєї країни, до своєї мови. Вимушена іміграція українського народу спричинила певній переоцінці, знищила комплекс меншовартості, який був присутній в українців і який нам насалжували роками.

Також можна констатувати проблему кризи духовно-моральних цінностей в українському суспільстві. Ця проблема, характерна для цивілізації XXI століття загалом, у нас була доповнена процесом ціннісної дезорієнтації, який супроводжував модернізаційні реформи. По суті справи, Україна сьогодні знаходиться у такому становищі, коли в основі розвитку суспільства відсутня система чітко сформованих і артикульованих цінностей, які могли б стати основою формування духовної культури особистості.

Характеризуючи основну спрямованість зусиль суспільства у царині забезпечення процесу формування соціо- та гуманоцентричних цінностей сучасної української молоді, потрібно акцентувати насамперед той вимір, який пов'язаний з її роллю у системних соціокультурних трансформаціях суспільства.

Література

1. Гайдукевич К. А. Морально-естетичні цінності в духовній культурі сучасної української молоді сім'ї : автореф. дис... канд. культурології: 26.00.01 / К. А. Гайдукевич; Київ. нац. ун-т культури і мистец. К., 2011. 19 с.

2. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу. Психолог у канцтаборі. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2020. 160 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-348-7-17>

СУЧАСНЕ ПРОТИСТОЯННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ІРРАЦІОНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВІРИ

Облова Л. А.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії*

*Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

В ХХ столітті спостерігається підйом гуманізму. А вже ХХІ століття піднімає питання про падіння гуманізму. Ю. Харарі аналізує історію людства і показує її реконструкцією гуманізму [1, 2]. Стає зрозумілим, що розбрат, ворожнечу не подолати і діяння приниження гідності людини перемогли. Пацифізм приречений.

В той самий час ХХІ століття все ж таки розвивається в покладанні на новий гуманізм. І в переконання представляє різні його проявлення. Попри розбіжні погляди на способи твердження особистісного, гуманісти різного спрямування шукають саме такий вияв людинолюбства, який міг би об'єднати всі існуючі типи гуманізму. Все ж таки не прийти до його остаточного кінця. Їх запитуванням активується те, що може беззаперечно єднати? Яку інстанцію можна взяти як вихідну, за рахунок якої думка і вчинок стають гуманними?

Коли проаналізувати сучасні прояви нового гуманізму і співвіднести кожний з класичним гуманізмом, то спільним виявляється наполеглива боротьба з релігією. Для гуманістів є очевидністю настирна заміна релігії новим нагальним і ефективним началом. Ще неможливо не помітити, що всіх гуманістів єднає ідея всезагальної